

Verdieping: Waarom aftreden?

Korte omschrijving werkvorm

Waarom hebben minister Opstelten en staatssecretaris Teeven hun ontslag aangeboden? En wat zijn eigenlijk redenen voor ministers en/of staatssecretarissen om af te treden? In deze werkvorm lezen leerlingen fragmenten uit artikelen en beantwoorden ze hier vragen over.

Leerdoel

Leerlingen leren waarom bewindspersonen soms aftreden.

Bronnen

Fragmenten uit [‘Opstelten en Teeven stappen op’](http://www.volkskrant.nl), www.volkskrant.nl, 9 maart 2015

Fragmenten uit [‘Wijs niet zomaar zondebokken aan’](http://www.nrc.nl), Mark Bovens, NRC Handelsblad, 25 september 2006.

Duur

30 minuten

Handleiding

1. Print voor alle leerlingen het werkblad met de leesteksten en de bijbehorende vragen.
2. Laat de leerlingen individueel tekst 1 lezen. Geef aan hoeveel tijd ze hiervoor krijgen. Laat ze daarna in tweetallen de vragen a t/m c maken. Bespreek de antwoorden van deze vragen na enkele minuten.
3. Laat de leerlingen individueel tekst 2 maken. Geef aan hoeveel tijd ze hiervoor krijgen. Laat ze daarna in tweetallen vraag d t/m i maken. Let op: de laatste vraag is een meningsvraag! Het is de bedoeling dat de leerlingen hier hun eigen mening formuleren. Bespreek de antwoorden als de meeste leerlingen klaar zijn met het invullen van hun antwoorden.

Werkblad

De eerste tekst gaat over het aftreden van minister Opstelten en staatssecretaris Teeven. Lees deze tekst en maak de bijbehorende vragen.

Tekst 1:

Opstelten en Teeven stappen op

Minister Ivo Opstelten van Veiligheid en Justitie en zijn staatssecretaris Fred Teeven stappen op. Dat hebben de twee 9 maart tijdens een persconferentie bekend gemaakt. Reden is de zogeheten Teeven-deal met drugs crimineel Cees H.

Opstelten: 'In juni heb ik de informatie gegeven dat het niet mogelijk was dat er meer betaald is dan 1,7 miljoen. Ik heb een digitale bevestiging gevonden dat er in 2001 4,7 miljoen gulden is overgemaakt aan Cees H. Daarmee is bewezen dat er informatie aanwezig was op mijn departement die had kunnen worden ontsloten. Ik neem en draag daarvoor de volledige verantwoordelijkheid, en daarom heb ik zojuist mijn ontslag aangeboden aan de koning.'

Teeven benadrukte dat met de deal zelf 'niets mis' is. 'Ook dat wil ik hier even gezegd hebben. Ook dat is gebeurd voor volk en vaderland.'

'Onvermijdelijk'

SP-leider Emile Roemer reageerde op Twitter dat het debat morgen 'gewoon moet doorgaan', alleen dan met premier Rutte. Ook fractievoorzitter Arie Slob van ChristenUnie is van plan na het aftreden van Opstelten de premier ter verantwoording te roepen. D66-leider Alexander Pechtold sloot zich via Twitter aan bij zijn oppositiecollega's: 'De vragen over de deal mogen niet onbeantwoord blijven. Debat op z'n minst!'

Betalingsbewijs

Vandaag werd bekend dat er toch 4,7 miljoen gulden gemoeid was met de deal met drugs crimineel Cees H., veel meer dan de bijna 2 miljoen gulden die Opstelten aan de Tweede Kamer had gemeld. Er was toch een betalingsbewijs gevonden van de overboeking van 4,7 miljoen gulden naar Cees H.

Teeven trof in 2000 als officier van justitie een schikking met H., die werd veroordeeld voor drugshandel. Het lukte het OM niet H. zijn criminele winst te ontnemen. Daarop sloot Teeven een deal: de staat zou 750 duizend gulden van H.'s criminele vermogen krijgen, de rest mocht Cees H. houden. Bovendien zou de Belastingdienst niet worden geïnformeerd.

Minister Ivo Opstelten zei toen dat H. in 2001 slechts 1,25 miljoen gulden heeft ontvangen. Voormalig advocaat van Cees H. Piet Doedens noemde in een interview met de Volkskrant echter een som van 5 miljoen gulden. Er was alleen geen bewijs, want de zoektocht naar het cruciale bonnetje die het ministerie op verzoek van de Tweede Kamer op touw had gezet, leverde niets op. 'Het is ook een kwestie van vertrouwen', zei Opstelten toen

Nieuwsuur meldde vorige week bewijzen te hebben gezien dat het inderdaad ging om 4,7 miljoen gulden. Hiermee was de suggestie geboren dat Opstelten de Tweede Kamer vorig jaar verkeerd heeft ingelicht, dan wel bewust heeft gelogen over het bedrag.

Vragen:

- a) Waarom sloot Fred Teeven in 2000 een deal met de crimineel Cees H.?

.....

.....

.....

b) Waarom hebben de minister van Veiligheid en Justitie Ivo Opstelten en zijn staatssecretaris Fred Teeven hun ontslag aangeboden?

- A. Omdat ze de belastingdienst niet hebben geïnformeerd over de deal.
- B. Omdat ze geen deal hadden mogen sluiten met een crimineel.
- C. Omdat ze de Tweede Kamer verkeerde informatie gaven over de deal.
- D. Omdat ze veel te veel geld hebben verloren met de deal.

c) Wat zou een voordeel kunnen zijn van het sluiten van zo'n deal met een crimineel?

.....

.....

De tweede tekst gaat over (mogelijke) redenen waarom bewindslieden kunnen aftreden.

Tekst 2:

<p>Wijs niet zomaar zondebokken aan <i>Door Mark Bovens</i></p> <p>In het Nederlands staatsrecht is het onomstreden dat bewindslieden verantwoording af moeten leggen voor het handelen van hun ambtenaren. Die verantwoordingsplicht is de kern van de ministeriële verantwoordelijkheid. Daarvoor maakt het niet uit of de minister zelf ook fouten heeft gemaakt of niet.</p> <p>Als ministers en staatssecretarissen in ons land al aftreden, dan was dat altijd mede omdat zij zelf ook fouten hadden gemaakt, bijvoorbeeld door de Kamer onjuist te informeren, de verkeerde personen te benoemen, of omdat een meerderheid van de Kamer er geen vertrouwen meer in had dat de minister krachtadig leiding kon geven.</p> <p>In het verleden is wel geprobeerd om nadere invulling te geven aan dit element van de vertrouwensregel. De meest strenge variant is de Carrington-doctrine. Deze houdt in dat een minister of staatssecretaris dient af te treden wanneer ondergeschikte ambtelijke diensten grove fouten maken, zelfs wanneer hem of haar zelf geen enkele blaam treft. Toepassing van de Carrington-doctrine zou daarom aan strikte voorwaarden gebonden moeten zijn: -Zij moet beperkt blijven tot gevallen waarin de politieke of rechtsorde zeer ernstig is</p>	<p>verstoord. Een minister vertegenwoordigt immers niet alleen zichzelf, maar ook een politieke institutie, zoals in dit geval de Nederlandse staat. Politieke bestuurders zijn soms het brandpunt in geval van collectieve vormen van schuld.</p> <p>-Er moet een duidelijke band zijn met het optreden van de overheid. Ook voor de overheid geldt dat een schuldbetuiging zonder schuld dubieus is. Donner stelde terecht dat de overheid niet verantwoordelijk is te houden voor elke ramp die een samenleving overkomt.</p> <p>-Aftreden is pas aan de orde nadat de bewindspersoon in de Kamer verantwoording heeft afgelegd - desnoods in de vorm van een spoeddebat. Voordat er consequenties worden getrokken, dient de Kamer de gelegenheid krijgen met de bewindspersoon in debat te gaan en zich een oordeel te vormen.</p> <p>-Aftreden heeft geen persoonlijke consequenties. Dergelijke collectieve zondebokken worden alleen symbolisch de woestijn ingestuurd en mogen na korte tijd weer in ons midden terugkeren. Zij kunnen bijvoorbeeld aanspraak maken op wachtgeldregelingen en blijven benoembaar in openbare functies.</p>
--	---

Vragen:

d) Wat houdt de 'Carrington-doctrine' in?

.....
.....

e) Waarom gebruikt de auteur het woord 'zondebok' in de titel?

.....
.....

f) Wat zijn vier voorwaarden waaraan het ontslag van een minister of staatssecretaris moet voldoen volgens de Carrington-doctrine?

.....
.....
.....
.....

g) Welke andere reden(en) voor het aftreden van ministers en staatssecretarissen wordt/worden er genoemd in het artikel?

.....
.....

Let op: Voor vraag h en vraag i heb je beide teksten nodig!

h) Aan welke voorwaarde van de Carrington-doctrine voldoet het ontslag van minister Opstelten in ieder geval **niet**?

.....
.....

i) Vind je het terecht dat Ivo Opstelten en Fred Teeven hun ontslag hebben ingediend? Onderbouw je antwoord met argumenten uit de teksten die je zojuist hebt gelezen.

.....
.....

Antwoordmodel

Vragen bij tekst 1:

- a) Waarom sloot Fred Teeven in 2000 een deal met de crimineel Cees H.?
Omdat het het OM niet lukte om zijn criminele winst te ontnemen.
- b) Waarom hebben de minister van Veiligheid en Justitie Ivo Opstelten en zijn staatssecretaris Fred Teeven hun ontslag aangeboden?
A. Omdat ze de belastingdienst niet hebben geïnformeerd over de deal.
B. Omdat ze geen deal hadden mogen sluiten met een crimineel.
C. Omdat ze de Tweede Kamer verkeerde informatie gaven over de deal.
D. Omdat ze veel te veel geld hebben verloren met de deal.
- c) Wat zou een voordeel kunnen zijn van het sluiten van zo'n deal met een crimineel?
Zo kun je toch nog een deel van het criminele geld terugkrijgen.

Vragen bij tekst 2:

- d) Wat houdt de 'Carrington-doctrine' in?
Dat een minister of staatssecretaris af moet treden als diensten die onder zijn verantwoordelijkheid opereren ernstig tekort geschoten zijn, ook als deze bewindspersoon niet op de hoogte was en er niets aan had kunnen doen.
- e) Waarom gebruikt de auteur het woord 'zondebok' in de titel?
Als er een bewindspersoon moet aftreden vanwege een fout die hij niet zelf heeft veroorzaakt, is hij eigenlijk een zondebok. De titel geeft aan dat je voorzichtig moet zijn met (de inzet van) de Carrington-doctrine.
- f) Wat zijn vier voorwaarden waaraan het ontslag van een minister of staatssecretaris moet voldoen volgens de Carrington-doctrine?
1. Als de politieke orde of de rechtsorde ernstig is verstoord. 2. Als er een duidelijk verband is met het optreden van de overheid. 3. Als de minister of staatssecretaris eerst verantwoording heeft afgelegd in de Tweede Kamer. 4. Als het aftreden geen persoonlijke consequenties heeft.
- g) Welke ander(e) reden(en) voor het aftreden van ministers en staatssecretarissen wordt/worden er genoemd in het artikel?
Als bewindslieden zelf een fout hebben gemaakt (bijvoorbeeld de Kamer onjuist informeren), als ze verkeerde personen benoemen of als de Kamer geen vertrouwen meer heeft in de bewindspersoon.

Vragen bij beide teksten:

- h) Aan welke voorwaarde van de Carrington-doctrine voldoet het ontslag van minister Opstelten in ieder geval **niet**?
De minister heeft geen verantwoording afgelegd in de Tweede Kamer (3).
- i) Vind je het terecht dat de minister en staatssecretaris hun ontslag hebben ingediend?
Eigen mening. Bijvoorbeeld: Ja, want ze hebben de Kamer verkeerd geïnformeerd en dat mogen ze niet doen. Of: Nee, want de rechtsorde is niet ernstig (genoeg) verstoord.